

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

57 Reden der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420,3

Molter, Johann

[Karlsruhe], 1783-1800

[Sprenger, F. H.]: De Educatione disseruit, 1 September 1800

[urn:nbn:de:bsz:31-99849](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99849)

De Educatione

• Dissertuit

B. M. Sprenger Theol. stud.

pridie Calendarum Septembris

1800.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side]

[Handwritten text on the right edge of the page, partially cut off]
 Dicitur
 Sociu
 Cunctos ad
 que in sa
 turia ad
 finavit.
 ifica gra
 scala in
 nem asse
 set plane
 hor perfe
 det, in p
 ederemus
 ut Num
 cum atten
 comunica
 fit, sapie
 si fratru
 molestias

Director Gravissime!
Socii Condecoratissimi!

Cunctos ad aeternitatis laeta fructum, — quem-
que in sapientia, virtutis atque felicitate
via ad processum infinitum Deus de-
stinavit. — Ilac in vita primos in hono-
rifica gradus serimus via, hac in terra
scala infinita gradus ad animi perfectio-
nem ascendimus primos. — *Est.* — cui-
bet plane soli, sine ope aliena, ut genero-
sior perfectiorque evadat, si elaborandum
esset, in perfectionis via quam tarde pro-
cederemus! Benigne, quod ne ulli eveni-
ret, Numen supremum curavit; ut alter
cum altero intelligentias et experientias
comunicare, hic illo duce ac doctore uti pos-
sit, sapientissime instituit. Quo impul-
si fratrum gaudia augere doloresque atque
molestias levare studemus, fortuna et se-

cunda et adversa sensum mollem ac validum nobis indidit Deus. — Communicatione cum aliis necessitatem, quae cogitavimus, quae sensimus, amicitiam inserit animo nostro, variisque necessitatibus nos consociavit, vicissim alter alteri opem ferentes, vinculis denique, quibus suavius nihil ad parentes fratresque, nos alligavit. Jam a teneris illorum consuetudine atque cura fruimur, nosque ad illorum praecepta accomodamur, — quae parentibus culturae adminicula esse potiora possunt? — Utinam, perfidi nunquam cum liberis agant parentes, haud inviti potius educationis negotium subeant, et aliquando, ut boni utilesque cives eruant, infantium animum mollem virtute imbuant.

Quare Director gravissime! Socii honoratissimi! Vobis permittentibus primum de educationis gravitate, deinde de ejus praemio et laetitia quam bene educati parentibus afferunt, verba facere haud ineptum mihi videtur.

Quod inter omnia mortalium negotia animi
 humani perfectione generosius est, qui, perpe-
 tua semper crescentis aptus cultura, sive bona
 sive pravae educationis, qua haec in terra frui-
 batur & emolumenta & detrimenta vel in
 altera vita sentiet? Quid itaque gravioris
 educatione momenti? Tenerrimum, eundem
 mollissimum, qui ut digitos doctos cera mol-
 lis cedens sequitur impressioni cuique cedit,
 speciem quemque assumit, in infantulorum
 animum Deus ad culturam parentum
 manibus tradidit. — Mox vero, obdurescit
 et speciem, in qua et terrestri et aeterna
 nititur fortuna, qua induebatur, plerum-
 que per omne aevum refert. Sic vir, qui
 puero interant mores, plerumque retinet,
 qui malitiosus propriam tantum spee-
 ctans utilitatem et superbus fuit puer
 iniquus erga omnes, insatiabilis sordidusque
 avarus jactatorque fit vir; benignus con-
 tra misericors pacificus placabilisque &
 diligens et cognoscendi cupidus puer, inge-
 nuus atque excelsus generis humani fau-
 tor, insatigabilis veri investigator evadit.

Quanta itaque educationi vis inest!
 Quanta officii gravitas! Si parentes
 igitur jam in prima pueritia, quodcumque
 vitii germen obtinentes, animo virtutum
 femina inferent. Aft! quot parentes
 educationem inter inanes hujus vitæ cu-
 ras, occupationesque impie negligunt!
 Sexcenti inter labores calamitatesque fa-
 cultatum conditionem ceteram semper
 meliorem melioremque reddere etque
 locupletari studentes, filios neglectos
 improbosque ocijus serius maximas pe-
 cunias et denique post obitum paucos
 intra annos, quas maximo cum labore
 collegerunt divitias profusuros esse haud
 intelligunt. Alii voluptates oblectationesque
 educationis officio graviora ducunt, pieta-
 tem in liberos neglectam, quamque volup-
 tatem intempestivam in decemplicis mo-
 lestias, sollicitudines miserasque mu-
 cturam esse haud confederant. Alii
 denique ipsum, quod educationi debent

tempus, quos captare student honoribus,
atque munerebus donant. O stultos! quibus
liberorum immolabatur et virtus et salus de-
spicit probus honoris, quem parentes vel
summo labore consecuti sunt notorem
flagitiis obscurant liberi vel plane exstin-
guunt. — Fleu parentibus miserrimis!

Non suos solum sed alios etiam reddunt
infelices, educationis enim bonæ malæ
affectus non ad unius existentiam tantum
sed ad omnes, quorum consuetudine utitur
ad quemque cum ejus progenie viventem
pertinet. Singulus vel male vel bene eru-
ditus quantum valeat videre quotidie
quimus. Sexcentos per eum felices aut
infelices, quin regna florentia aut ad
pernicii marginem adducta animadver-
timus. Ad nostros æquales itaque dicit
posterorum spectabunt impreationes,
ad eos felicitatis preces ardentissi-
ma. Ter quaterque beatos! quorum
nepotes non ut Floratius gement:

Aetas parentum peior avis, tulit nos nequiores,
 mox daturus progeniem vitiosiores.
 Quem porro, Director gravissime, sodales
 ornatissimi quem ad virtutem stimu-
 lum exemplo potiore[m] censetis?
 Agit edum Socii egregii! prima quaque
 occasione data bonam juvenum pro-
 propensitatem, quantum in nobis est
 excitare et augere studeamus! —
 ut parentes vitia quaedam delere oppo-
 sitisque animum virtutibus adfuefacere
 possint, quanta animi notio desidera-
 tur. Exemplo pravas animi directiones
 quae ut lolium, semper augentur, ut ser-
 pens, venenam animo infundunt, ut ani-
 madvertamus, quanta attentione opus est?
 Quanta patientia et constantia studii
 quae assiduitas in patre pio sint neces-
 se est, unicum fere sexcentis si impugnare
 cogitur vitium, ne fiat lassus, semen disper-
 sum saepe diu si non progeminat,
 nec fructus fert sperne ne deponat?

Largiter tamen liberi bene educati omnem
laborem omnem curam, educationis cau-
sa, quas perpessi sunt parentes, pietate
summa compensant, gaudiis inumeris
lacrymas effusas, noctesque insomnes.

Educationis grave opus igitur, maxima
gaudia et premia sequi, nunc in altera
parte paucis ostendere mihi animus est.
Animi Veritatis radice alius post alium
si in animi diluculum incidunt, virtu-
tes prestantissima in animo molle pro-
fundas si agunt radices, animi cupi-
ditatumque explicationis spectaculum,
quae sensim sensimque somno solvuntur
quantamne parentibus affert letitiam
Absque curis non laborantes de futuro
iucundam quietamque in fluctuantis
maris medio insulam habitare infan-
tes videntur, pii parentes amoris ple-
ni praecipuum illi amore praecipuum
respondent, indulgentis amoris vincula

cum caris pignoribus jungunt parentes.
 Inenarrabili fruuntur pater voluptate, si a-
 moenam mentis, quae adhuc fuit, auroram
 paulatim soli orienti cedere videt, si bene
 informatum filium quisque diligit quisque
 laudat. Quantum gaudium ex dilecti
 filii reditu diu desiderato parentes per-
 cipiunt, qui aliquot per annos in remo-
 tis regionibus scientias sibi peritiasque
 paraturus versabatur. Magnam de
 se conceptam, spem non fefellit, mox stu-
 dio scientiisque insignia ad munera per-
 venit iisque diligens fungitur, vitam
 parentum jucundiorum, senectutem
 quietam reddere gratus studet atque in
 omnibus illis dominiculus est. Proh!
 quanto in moerore si pater vel mater
 in morbum incidunt, versantur liberi!
 Quanta cura! certatim aegroti dolores
 lenire cupiunt; lachrymas ardentissi-

mas effundunt, ad coelum supinas manus
 tendunt opem & auxilium petentes, mor-
 bus si ingravescit, intime gaudent si
 revalescunt parentes. Animo aequo in
 aeternitatis mare vita solem descendere
 vident probis circumsepti liberis. tranquit-
 litate divina per acerba mortis vallem
 ad vitam meliorem penetrant. Non e vi-
 ta sed e domo in domum migrare vi-
 dentur; utiles cives piosque parentes in
 liberis societati humanae se relinquere
 conscientia eos comitatur. Chari
 nepotes eorum memoriam piis lacry-
 mis celebrant, probus quisque eorum
 obitum doletur

LL

